

Academia Română
Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”

Societatea Germano-Română de Filosofie

KARLSRUHE – MÜNSTER – BUCUREȘTI – BRAȘOV – IAȘI

CERCETĂRI FILOSOFICO-PSIHOLOGICE

PHILOSOPHISCH-PSYCHOLOGISCHE UNTERSUCHUNGEN

Anul III

Nr. 1

ianuarie–iunie 2011

EXTRAS / AUSZUG

SIMPOZIONUL NAȚIONAL EMIL CIORAN

SENSURI METAFIZICE, ETICE ȘI ESTETICE ALE OPEREI

(Facultatea de Filosofie a Universității din București, 20 mai 2011)

VIOREL CERNICA

În organizarea Facultății de Filosofie a Universității din București, a Societății Române de Filosofie și a Institutului de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru” al Academiei Române, a avut loc, la data menționată, Simpozionul Național *Emil Cioran – sensuri metafizice, etice și estetice ale operei*, prilejuit de împlinirea a 100 de ani de la nașterea filosofului. Cum se știe, Cioran este unul dintre gânditorii români cei mai apreciați, în spațiul nostru cultural și în afara acestuia. Opera sa, intrată în conștiința publică românească și în zona de interes a hermeneuticii filosofice românești la începutul anilor '90, a deschis și a întreținut un fenomen cultural amplu. Au fost traduse cărțile scrise de Cioran în limba franceză, au fost republicate cărțile românești; gânditorului i s-a conferit, post mortem, titlul de membru al Academiei Române, iar operei sale i s-au dedicat studii, conferințe, simpozioane etc. S-a vorbit la un moment dat, cu sens, despre un „curent Cioran” în rândul tinerilor; și poate că există un asemenea „curent” în rândul cercetătorilor consacrați. Oricum, Cioran a fost citit, dar și răstălmăcit, în ultimele două decenii, în mai mare măsură decât mulți alți filosofi români. Socotit de unii drept gânditorul cel mai valoros al culturii noastre, pentru alții el nu reprezintă decât „un stricător de conștiințe” (mai cu seamă tinere). Dar, cum spun organizatorii în anunțul simpozionului, „toate acestea dau seamă de o creație îmbietoare pentru fel de fel de căutători de rosturi din cultura noastră”. În lumea filosofică europeană, evaluările de acest tip adresate operei lui Emil Cioran au o istorie mai lungă decât aceea din cultura noastră; totuși, „fenomenul Cioran” nu poate fi interpretat cum se cuvine fără segmentul „românesc” al operei sale și în afara reacțiilor hermeneutice originare în cultura noastră: acesta a fost sensul principal desprins din comunicările prezentate la simpozion și din discuțiile ce au urmat.

Organizatorii au intenționat să deschidă un spațiu cât mai larg exercițiilor hermeneutice având ca obiect o creație importantă, asupra căreia se apleacă, din ce în ce mai „eficient”, cercetarea specializată de la noi, în vederea evaluării locului acestei creații în filosofia românească actuală. Secțiunile simpozionului: *Scrierile*

„românești” ale lui Emil Cioran; *Teme și concepte metafizice în opera lui Emil Cioran; Etică și estetică în opera cioraniană* reprezintă expresia acestei intenții. Comitetul de organizare al simpozionului a fost alcătuit din: Prof. univ. dr. Romulus Brâncoveanu, Cercetător Șt. Princ. dr. Mona Mamulea, Conf. univ. dr. Viorel Cernica, Conf. univ. dr. Constantin Stoescu, Conf. univ. dr. Savu Totu, Conf. univ. dr. Viorel Vizureanu.

După cuvântul de întâmpinare rostit de prof. dr. Romulus Brâncoveanu, decanul Facultății de Filosofie, invitatul special al simpozionului, Prof. univ. dr. Marin Diaconu, a făcut o *Prezentare a manuscriselor românești ale lui Emil Cioran*. S-a înțeles, din această prezentare, că, pe lângă documentele cioraniene „comercializate” recent la Paris, pe lângă manuscrisele Cioran descoperite întâmplător în apartamentul în care au locuit Emil Cioran și Simone Boué, imediat după moartea acesteia, există alte manuscrise românești, care urmează să fie publicate. Ceea ce înseamnă că în curând va fi necesară publicarea unei serii de Opere ale lui Emil Cioran; poate chiar o ediție critică.

Prezentarea comunicărilor și discuțiile din prima secțiune, *Scrierile „românești” ale lui Emil Cioran*, au fost moderate de Prof. univ. dr. Marin Diaconu și Conf. univ. dr. Constantin Aslam. În ordinea prezentării, comunicările acestei secțiuni au fost următoarele: Mara-Magda Maftai, *Originea ideatică a tarelor românești identificate de către Cioran*; Marcel Chelba, *Omagiu lui Emil Cioran*; Marius Dobre, *Emil Cioran, Fiul risipitor al „Mioriței”*; Monica Ionescu, *Emil Cioran: scepticismul a români*; Constantin Aslam, *Emil Cioran – hermeneutica emoțiilor în scrierile românești*; Mario Barangea, *Filosofia și lirismul temporalității în „Amurgul gândurilor”*; Titus Lates, *Emil Cioran – lecturi din tinerețe*. Discuțiile au abordat două subiecte principale, desprinse din temele comunicărilor: a) semnificațiile lucrărilor „românești” ale lui Emil Cioran în ansamblul creației acestuia; b) sensibilitățile „critice” proprii mediului filosofic actual de la noi față de creația cioraniană. S-a ajuns la ideea că scrierile în limba română cuprind, tematic, atitudinal, stilistic etc. ceea ce Emil Cioran va așeza în scrierile sale în limba franceză. Buna primire a operei lui Cioran în mediul cultural românesc actual constituie un prilej de cercetare critică a acesteia, așadar și de lămurire asupra unor chestiuni care vizează opera în ansamblu, cum ar fi problema statutului ei filosofic, sau asupra unor chestiuni tematice, spre exemplu, asupra problemei nihilismului cioranian.

La secțiunea a doua, *Teme și concepte metafizice în opera lui Emil Cioran*, comunicările au indicat, mai întâi, posibile direcții de cercetare a textelor lui Emil Cioran. Evidențiată a fost perspectiva metafizică, în comunicări fiind formulate teme și concepte cu rost metafizic prezente în scrierile cioraniene, atât în cele publicate în limba română, cât și în cele din perioada franceză. Au susținut comunicări: Tudor Petcu, *Dimensiunea metafizică a conceptului de disperare la Emil Cioran*; Nicoleta Dabija, *El nu era de aici... sau exilul metafizic. E. M. Cioran, cel din confesiune*; Ilie Pinteș, *La ce bun filosofia ?*; Viorel Cernica, *Sensul unei deconstrucții tematice a „Convorbirilor cu Cioran”*; Cristian Berți, *Cioran -*

de la durerea morții la experiența solitudinii; Mihai Popa, *Emil Cioran – poziția față de istorie: între revoltă și împăcare*. Discuțiile au avut două sensuri principale: a) opoziția lui Emil Cioran față de orice interpretare „metafizică” a scrierilor sale; b) interpretarea filosofică – așadar, și cea metafizică – presupune cercetarea aplicată asupra unor teme (melancolia, disperarea, exilul, statutul filosofiei, istoria, sensul vieții, moartea etc.) și re-construcția lor din orizontul filosofic propriu cercetătorului. Deocamdată, perspectiva metafizică rămâne problematică, dar nu pentru că Emil Cioran s-a opus față de o asemenea interpretare a scrierilor sale, ci fiindcă „fragmente” cioraniene instanțiază timpul (și spațiul), fiind vorba întotdeauna la el despre „acum” (și „aici”). Sensul transcendentului, necesar unei perspective metafizice, este mai greu de prins într-o formă, pornind de la gândurile lui Cioran.

La cea de-a treia secțiune, *Etică și estetică în opera cioraniană*, moderatorii Prof. univ. dr. Romulus Brâncoveanu și Conf. univ. dr. Viorel Vizureanu, au fost prezentate următoarele comunicări: Romulus Brâncoveanu, *Cioran și dictatura de dezvoltare*; George Chiriță, *Cioran – Levinas, tentația unei paralele*; Marius Ion, *Memoria inteligibilă și intuiția sacrului la Cioran*; Daniel Mazilu, *Mizantropia lui Cioran. Câteva reflecții pe marginea „Caietelor” (1957-1972)*; Horia Pătrașcu, *Lirismul metafizic. O posibila ierarhie a sentimentelor în opera lui Emil Cioran*; Dragoș Popescu, *Influențe buddhiste în opera lui Emil Cioran – Despre neajunsul de a te fi născut*; Roxana Vasiliu, *Drumul spre libertate*; Ana Bazac, *D. D. Roșca și Emil Cioran despre existența tragică*; Viorel Vizureanu, *Tânărul Cioran și problema salvării*. S-a discutat îndelung despre șansa cercetătorului scrierilor lui Emil Cioran de a vorbi despre o etică sau o estetică cioraniană, atâta vreme cât gânditorul român nu a intenționat să formuleze idei, concepte, probleme care să capete statut de etică sau de estetică; așa cum nu a vrut să propună o metafizică, o ontologie etc. Concluzia a fost că sunt, totuși, suficiente elemente etice și estetice în opera cioraniană, care îndreptățesc cel puțin interpretarea unor gânduri din perspectiva celor două discipline filosofice. De altfel, chiar această idee, desprinsă și ca o concluzie a discuțiilor, a fost argumentată și ilustrată prin comunicările prezentate la această secțiune.

Participanții la simpozion au constatat că opera avută în vedere se află astăzi în zona centrală de preocupare a hermeneuticii filosofice românești și că există interes pentru ea și în alte culturi. Dificultatea interpretărilor textelor cioraniene poate fi depășită prin cercetare aplicată și prin atragerea în spațiul de interpretare a întregii opere, așadar și a segmentului său „românesc”. Scrierile lui Cioran au semnificații propriu-zis filosofice, în ciuda împotrivirii autorului față de o asemenea evaluare, ceea ce înseamnă că studiile și cercetările ce vor urma – luând act și asupra ideilor și regulilor de interpretare puse în discuție la acest simpozion – vor putea stabili un sens al filosofiei cioraniene în mișcarea gândului filosofic în cultura noastră.

Comunicările prezentate vor fi publicate, până la sfârșitul acestui an, într-un volum, la Editura Universității din București.